

Bölüm 7

YENİDOĞAN İLE ANNE-BABA OLMAK

Özlem DEMİREL BOZKURT¹

Giriş

Ebeveyn olma insan yaşamındaki önemli kararlardan biridir (Beydağ, 2007). Gebelik, ailenin yaşamında bir dönüm noktası, anne baba olmaya atılmış önemli bir adımdır (Serçekuş, 2010). Anne olmak kadının hayatında ne kadar önemli bir geçiş süreci ise (Çalışır & Başbakkal, 2003), baba olmak da özellikle ilk defa baba olacaklar için büyük bir değişim olarak kabul edilmektedir (Çınar & Köse, 2015).

Her anne ve baba isteyerek dünyaya getirdiği çocuklarının sağlıklı, normal gelişimini tamamlamış bir bebek olmasını hayal eder (Güleşen & Yıldız, 2013). Yenidoğan bir bebeğe sahip olma anne ve babalar için mutluluk vermesinin yanı sıra yeni rol ve sorumluluk gerektiren bir değişim yaşanması nedeniyle zor bir dönemdir (Yıldız ve Temuçin, 2015). Bir çocuğun doğumuyla beraber ailede yorucu, zorlu ama bir o kadar da keyifli bir dönem başlayacaktır (Aksaray, 2013).

Annenin gebeliğinin anlaşılması ile aileye yeni gelecek olan birey için hazırlık süreci başlamaktadır (Er, 2006). Aile yeni doğan bireyle yeni bir denge kurmaya çalışırken hem bebeğin hem de anne-babanın gelişimi devam edecektir (Aksaray, 2013). Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesi için anne ve babalara önemli sorumluluklar düşmektedir (Soysal, Bodur, İşeri & Şenol, 2005).

Eşler arasında sevgi, saygı ve güven duygusunun varlığı bu dönemin sağlıklı geçirilmesinde çok önemlidir. Eşler birbirine destek olmalıdır. Baba adayı, gebeliğin annede yaratacağı fiziksel ve psikolojik sıkıntılara hazırlıklı olmalı, mümkün olduğu kadar anneye anlayışlı davranmalıdır (MEB, 2012).

Bebeğine, doğum sonrası rahatsızlıklara, ailedeki yeni düzene ve vücut imgesindeki değişikliklere uyum yapmak zorunda olan anne için bu dönem oldukça zordur (Erkan Şeker, 2006). Anne-çocuk ilişkisini anlamaya yönelik bugüne kadar yapılan çalışmalar, çoğunlukla süt çocukluğu ve özellikle yenidoğan dönemine yoğunlaşmıştır (Akgün & Yeşilyaprak, 2010).

Bu dönemde, bir annenin bebeğine sevgiyle bağlanması çocuğun sağlıklı büyümesinin, sosyal ve duygusal gelişiminin temel taşlarından biridir (Kavlak ve Şirin, 2009; Abbasoğlu & ark., 2015). Bağlanma terimi, bebeklerle anne-babaları ya da bakım verenleri arasında kurulan, duygusal olarak olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade eder (Tüzün & Sayar, 2006). Bağlanma bebek ile birincil bakım veren kişi arasında gelişen ve bebekte güven duygusunu yerleştiren güçlü bir bağlıdır (Karakulak Aydemir, & Alparlan, 2016). Bağlanma ilişkisinin kalitesi ve düzeyi, bebeğin fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimi açısından önemlidir (Mutlu & ark., 2015).

¹ (Dr. Öğr. Üyesi), Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

Yapılan araştırmalarda (Tablo 1) hemşire/ebelerin;

Eğitim ve gelir düzeyi düşük olan, çalışmayan ve gebeliği planlı olmayan kadınların bağlanma düzeylerini daha dikkatli bir biçimde değerlendirmeleri,

Depresyonun bağlanmaya olumsuz etkisi nedeni ile özellikle bu annelerin depresyon açısından risk altında olduklarının farkında olarak izlem yapmaları,

Gebelik ve doğum öncesi dönemden başlayarak kitapçık, broşür, dergi ve bunun gibi materyaller ile kadınlara eğitim vermeleri (emzirme, ten-ten temas, bebek bakımı vb.), doğuma hazırlık eğitimlerine katılımın yararları konusunda bilgilendirmeleri,

Doğum sonrası erken dönemde anne-bebek etkileşiminin başlatılmasının önemini bilerek, bebeklerin anneleriyle aynı odada olmalarını sağlama, emzirmeye erken başlanma, tentene temas, göz-göze temas, kucaklama gibi bağlanmayı arttıran uygulamalarda bulunmaları,

Anneleri, psiko-sosyal sağlıklarını da dikkate alarak değerlendirmeleri ve annelik rolüne adaptasyonda bozukluk gözlemlediklerinde depresif belirtilere yönelik etkin hemşirelik/ebelik bakımı vermeleri önerilmektedir.

Sonuç olarak; yenidoğan ile birlikte ailede kadın ve erkeğin eş rolü değişerek anne-baba rolleri oluşmaya başlamaktadır. Çocukların kişilik gelişimleri açısından ilk yıllarda yaşayacakları anne-bebek, baba-bebek bağlanması önemlidir ve bu bağlanmanın sağlıklı olabilmesi için toplumda farkındalık yaratılması konusunda hemşirelere ve diğer sağlık çalışanlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Sağlıklı bir toplum için sağlıklı aileler önemlidir.

Kaynakça

- Abbasoğlu, A., Atay, G., İpekçi, A.M., Gökçay, B., Candoğan, Ç.B., Şahin, E., Toklu, T., & Tarcan, A. (2015). Annenin bebeğe bağlanması ile infantil kolik arasındaki ilişki. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 58, 57-61.
- Akgün, E. & Yeşilyaprak, B. (2010). Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (24), 44-53.
- Aksaray, G. (2013). *Aile Psikolojisinde Temel Kavramlar, Aile Psikolojisi ve Eğitimi*. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2743, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1701.
- Alan, H. (2011). *Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Desteğin Anne Bebek Bağlılığına Etkisi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Aydın Kartal, Y. & Karaman, T. (2018). Doğuma Hazırlık Eğitiminin Gebelerde Prenatal Bağlanma ve Depresyon Riski Üzerine Etkisi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(1),85-91.
- Beydağ, K.D. (2007). Doğum Sonu Dönemde Anneliğe Uyum ve Hemşirenin Rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(6), 479-484.
- Bilgin, Z. & Ecevit Alpar, Ş. (2018). Kadınların Maternal Bağlanma Algısı ve Anneliğe İlişkin Görüşleri. *HSP*, 5(1), 6-15. DOI: 10.17681/hsp.296664
- Bryanton, J., Beck, C.T., & Montelpare, W. (2013). Postnatal parental education for optimizing infant general health and parent-infant relationships. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 11. Art. No.: CD004068. DOI: 10.1002/14651858.CD004068.pub4.
- Çalışır, H. & Başbakkal, Z. (2003). *İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolü Başarımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Programı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Çankaya, S., Dereli Yılmaz, S., Can, R., & Değerli Kodaz, N. (2017). Postpartum Depresyonun Maternal Bağlanma Üzerine Etkisi. *ACU Sağlık Bil Derg.*, 4, 232-240.
- Çınar, N. & Köse, D. (2015). Aile Bebek Bağlanma Süreci. Sema Kuşuoğlu, Birsnel Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (173-182). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.
- Çoban, A. & Saruhan, A. (2005). Anne-bebek etkileşiminde hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 89-96.

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği

Dereli Yılmaz, S. & Kızılkaya Beji, N. (2010). Gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Genel Tıp Derg.*, 20(3), 99-108.

Dereli Yılmaz, S. (2003). Prenatal Anne - Bebek Bağlanması. *Hemsirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10 (3), 28-33.

Duyan, V., Kapısız, G.S., & Yakut, H.İ. (2013). Doğum Öncesi Bağlanma Envanteri'nin Bir Grup Gebe Üzerinde Türkçeye Uyarlama Çalışması. *The Journal of Gynecology - Obstetrics and Neonatology*, 10 (39), 1609-1614.

Egelioglu Cetisli, N., Arkan, G., & Top, E.D. (2018). Maternal attachment and breastfeeding behaviors according to type of delivery in the immediate postpartum period. *Rev Assoc Med Bras*, 64 (2), 164-169. DOI: <http://dx.doi.org/10.1590/1806-9282.64.02.164>

Elkin, N., (2015). Gebelerin Prenatal Bağlanma Düzeyleri ve Bunları Etkileyen Faktörler. *STED*, 24 (6), 230-236.

Elmas, S. & Aluş Tokat, M. (2016). Yenidoğanın Beslenme Şeklinin Anne Uyku ve Yorgunluğuna Etkisi. *DEUHFED*, 9(2), 45-51

Er, M. (2006). Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar ve Kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49, 155-168.

Erdim, L. (2015). Ailede Güven Duygusu. Sema Kuşuoğlu, Birsal Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (33-40). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Erkan Şeker, S. (2006). Doğuma Hazırlık Sınıflarının Annenin Doğum Sonu Fonksiyonel Durumuna ve Bebeğini Algılamasına Etkisi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Ertürk Kara, H.G. (2017). Aile Kuramları. Tülin Güler Yıldız (Ed.), *Anne Baba Eğitimi Kitabı* içinde (15-36), 4. Baskı, 2. Bölüm, Pegem Akademi. Doi:10.14527/9786053640813

Eşel, E. (2010). Anneliğin Nörobiyolojisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 68-78.

Evcili, F., Abak, G., Tali, B. & Yurtsal, B.Z., (2014). Erken Doğum Sonrası Dönemdeki Loğusaların Anne-Bebek Bağlanması İlişkin Görüşleri. *STED*, 23(4), 138-143.

Gözen, D. (2015). Ailede Sosyalleşmenin Önemi. Sema Kuşuoğlu, Birsal Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (79-86). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Güleç, D. & Kavlak, O. (2013). Baba- Bebek Bağlanma Ölçeği'nin Türk toplumunda geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 170-181.

Güleşen, A. & Yıldız, D. (2013). Erken Postpartum Dönemde Anne Bebek Bağlanmasının Kanıtı Dayalı Uygulamalar ile İncelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(2), 177 -182

Kanat Pektaş, M., & Mutlu, M.F., (2016). Gebe Kadınların Emzirme ve Anne Sütü Konusundaki Bilgilerinin, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Gazi Medikal Journal*, 27: 145-148. doi:<http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2016.43>

Karakulak Aydemir, H., & Alparslan, Ö., (2016). Anne-Bebek Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması: Aydın Örneği. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3);188-199. DOI: 10.16899/ctd.45668

Kavlak, O. & Şirin, A. (2009). Maternal Bağlanma Ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 188-202.

Köse, D., Çınar, N. & Altınkaynak, S. (2013). Yenidoğanın Anne ve Baba ile Bağlanma Süreci. *STED*, 22 (6), 239-245.

Kuzlu Ayyıldız, T. & Alkan, I. (2015). Toplumsallaşmada Ailenin Önemi. Sema Kuşuoğlu, Birsal Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (109-119). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Mete, S. (2013). Stres, Hormonlar ve Doğum Arasındaki İlişki. *DEUHYO ED*, 6 (2), 93-98.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Anne ve Çocuk Sağlığı I. Ankara. (03/09/2018 tarihinde https://ismek.ist/files/ismekOrg/file/2016_hbo_moduler_programlar/Anne_cocuk_Sagl%C4%B1g%C4%B11.pdf adresinden ulaşılmıştır).

Mutlu, C., Yorubık, Ö., Tanju, İ.A., Çelikel, F., & Sezer, R.G., (2015). Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası etkenlerin annenin bağlanması ile ilişkisi. *Psikiyatri Dergisi*, 16(6):442-450.

Olsson, E., Eriksson, M., & Anderzén-Carlsson, A. (2017). Skin-to-Skin Contact Facilitates More Equal Parenthood - A Qualitative Study from Fathers' Perspective. *Journal of Pediatric Nursing*, 34, e2-e9. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2017.03.004>

Öztürk, R. & Saruhan, A. (2013). 1-4 Aylık Premature Bebeği Hastanede Tedavi Gören Annelerin Depresyon ve Maternal Bağlanma İlişkisinin İncelenmesi. *Hemsirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1, 32-47.

Öztürk, S., & Erci, B., (2016). Postpartum Dönemdeki Primipar Annelere Loğusa ve Yenidoğan Bakımı Konusunda Verilen Eğitimin Annelik Öz güvenine Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2): 25-31.

Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2017). Anne-Baba Olmak ve Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları. Tülin Güler Yıldız (Ed.), *Anne Baba Eğitimi Kitabı* içinde (56-60), 4. Baskı, 3. Bölüm, Pegem Akademi. Doi:10.14527/9786053640813

Pyun, Y.S. (2014). The Influence of Father-Child Relationship on Adolescents' Mental Health. The- ses, Dissertations, and Other Capstone Projects. Paper 311. (03/09/2018 tarihinde <https://cornerstone.lib.mnsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1310&context=etds> adresinden ulaşılmıştır.)

Serçekuş, P. & İşbir, G.G. (2012). Aktif Doğum Yaklaşımının Kanıtı Dayalı Uygulamalar İle İncelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(1): 97-102. DOI: 10.5455/pmb.20111104012052

Serçekuş, P. (2010). Doğuma Hazırlık Sınıfı ve Bireysel Eğitimin Gebelik ve Postpartum Uyuma Etkisinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Soysal, A.Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. & Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.

Şen, M. (2017). Ev ve Ev Dışındaki Ortamlarda Öğrenme Etkinlikleri. Tülin Güler Yıldız (Ed.), *Anne Baba Eğitimi Kitabı* içinde (189-213), 4. Baskı, 9. Bölüm, Pegem Akademi. Doi:10.14527/9786053640813

Şolt Kırca, A. & Savaşer, S. (2017). Doğum Sayısının Anne-Bebek Bağlanmasına Etkisi. *HSP*, 4(3), 236-243. DOI: 10.17681/hsp.288941

Tanrıverdi, G. (2015). Kültürün Aile Üzerinde Etkisi. Sema Kuşuoğlu, Birsal Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (65-78). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2017). Anne-Baba Eğitimi ve Türkiye'de Uygulanan Aile Eğitim Programları. Tülin Güler Yıldız (Ed.), *Anne Baba Eğitimi Kitabı* içinde (137-167), 4. Baskı, Pegem Akademi, 7. Bölüm, Doi:10.14527/9786053640813

Tüzün, O. & Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2017). Annual Results Report 2017. Nutrition. (03.09.2018 tarihinde https://www.unicef.org/publicpartnerships/files/Annual_Results_Report_2017_Nutrition.pdf adresinden ulaşılmıştır).

World Health Organization (WHO). (2018). *Implementation guidance: Protecting, promoting and supporting breastfeeding in facilities providing maternity and newborn services – the revised Baby-friendly Hospital Initiative*. Geneva: World Health Organization; 2018. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. (03.09.2018 tarihinde <https://www.unicef.org/nutrition/files/Baby-friendly-Hospital-Initiative-implementation-2018.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Yalçın, S.S., Örün, E., Özdemir, P., Mutlu, B. & Dursun, A. (2014). Türk annelerde doğum sonrası bağlanma ölçeklerinin güvenilirliği. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 57: 246-251

Yıldız, A. & Temuçin, E.D. (2015). Ailede Rol Dağılımı. Sema Kuşuoğlu, Birsal Canan Demirbağ (Ed.), *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı* içinde (21-32). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.